

ENDURVINNSLA OG FÖRGUN ÚRGANGS Á PATREKSFIRÐI FYRIR VESTURBYGGÐ

Úrskurður Skipulagsstofnunar um mat á umhverfisáhrifum

1. INNGANGUR

Skipulagsstofnun hefur fengið til athugunar förgun og endurvinnslu úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð, samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdaraðili: Vesturbyggð.

Framkvæmd kynnt í matsskýrslu: Endurvinnsla og förgun úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð.

Markmið framkvæmdar: Úrbætur í sorpmálum í samræmi við kröfur í lögum og reglugerðum.

Athugun Skipulagsstofnunar: Þann 22. desember 2000 tilkynnti Íslensk Umhverfistækni ehf., fyrir hönd sveitarfélagsins Vesturbyggðar, framkvæmdina til Skipulagsstofnunar. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 10. janúar 2001 í Lögbirtingablaðinu og Morgunblaðinu. Matsskýrsla lá frammi til kynningar frá 10. janúar til 21. febrúar 2001 á skrifstofu Vesturbyggðar, í Þjóðarbókhöðunni og hjá Skipulagsstofnun í Reykjavík. Þrjár athugasemdir bárust á kynningartíma. Leitað var umsagnar bæjarstjórnar Vesturbyggðar, Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða, Hollustuverndar ríkisins og Náttúruverndar ríkisins. Framkvæmdin var kynnt Þjóðminjasafni Íslands.

Gögn lögð fram við athugun Skipulagsstofnunar:

Matsskýrsla: Endurvinnsla og förgun úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð. Matsskýrsla. Vesturbyggð, Íslensk Umhverfistækni ehf. Desember 2000.

Önnur gögn:

Svör framkvæmdaraðila við umsögnum og athugasemdum, dags. 16. mars. 2001.

2. UMSAGNIR

Umsagnir bárust frá:

Vesturbyggð með bréfi dags. 5. mars 2001.

Heilbrigðiseftirliti Vestfjarða með bréfi dags. 25. janúar 2001.

Hollustuvernd ríkisins með bréfi dags. 25. janúar 2001.

Náttúruvernd ríkisins með bréfi dags. 31. janúar 2001.

3. ATHUGASEMDIR

Þrjár athugasemdir bárust á kynningartíma frá:

Odda hf. fiskvinnslu með bréfi dags. 20. febrúar 2001.

Orkubúi Vestfjarða með bréfi dags. 7. febrúar 2001.

Þjóðminjasafni Íslands með bréfi dags. 15. janúar 2001.

4. UMHVERFISÁHRIF FRAMKVÆMDAR SAMKVÆMT FRAMLÖGÐUM GÖGNUM VIÐ ATHUGUN SKIPULAGSSTOFNUNAR

4.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Í matsskýrslu er kynnt núverandi fyrirkomulag sorphirðu og förgunar í Vesturbyggð og sú breyting sem stefnt er að. Framkvæmdin skiptist í þrjá megin þætti er varða förgun úrgangs, sem talinn er vera um 875 t/ári, það er flokkun og endurvinnslu, sorpbrennslu og urðunarstað fyrir ösku og annan óendurvinnanlegan eða óbrennanlegan úrgang. Gert er ráð fyrir að endurvinnsla og sorpbrennsla verði staðsett á Vatneyri á Patreksfirði en að urðunarstaðurinn verði í Vatneyrarhlíð utan Vatneyrar. Fyrirhugað er að hefja framkvæmdir á árinu 2001.

Þrír möguleikar eru á staðsetningu endurvinnslu og sorpbrennslu; í Straumneshúsi eða Bræðslunni sem eru ónýtt verksmiðjuhús á Vatneyri eða í nýbyggingu sem yrði við hlið Straumneshússins. Í sorpbrennslunni er ætlað að brenna um 80% af úrgangi sem til fellur í Vesturbyggð og möguleiki verður á að þjóna fleiri sveitarfélögum með stækkun stöðvarinnar. Orkuna er áformað að nýta til upphitunar sundlaugarinnar á Patreksfirði, til hitunar húsnæðis fyrirtækisins og í fjarvarmaveitu Orkubús Vestfjarða á Patreksfirði.

Urðunarstaðurinn er áformað að staðsetja á núverandi söfnunarsvæði fyrir brotajárn á Patreksfirði neðan núverandi urðunarsvæðis og brennsluþróar. Þar verði urðuð um 130 t/ári á svæði sem er um 1600 m² og gert er ráð fyrir að svæðið endist í 30 ár. Ef fleiri sveitarfélög nýta sér sorpbrennsluna og urðunarsvæðið gæti ending þess farið niður í 20 ár en stækkunarmöguleikar eru auðveldir. Samhliða breyttri förgun úrgangs verður sorphirða endurskipulögð og flokkun aukin frá því sem nú er. Hluti sorps er fyrirhugað að fari í jarðgerð, málmar til endurvinnslu á höfuðborgarsvæðinu og spilliefnum safnað sérstaklega og þeim komið til förgunar hjá viðurkenndum aðilum. Jarðgerðarbúnaði verður komið upp og nokkrum hluta þess lífræna úrgangs sem til fellur er fyrirhugað að safna saman og vinna í þeim búnaði.

4.1.1 Sorpflokkun

Í matsskýrslu kemur fram að sorp sem fyrirhugað er að farga í sorpbrennslunni verði eftirfarandi: almennt heimilissorp, verslunarsorp svo sem umbúðir úr pappír, plasti og timbri, húsgögn, heimilistæki úr brennanlegum efnum, iðnaðarsorp svo sem umbúðir og timbur, timburúrgangur, veiðarfæraúrgangur, afbeita, landbúnaðarplast, hjólbarðar, pappi og pappír og sóttmengað sorp frá Heilbrigðisstofnun Patreksfjarðar.

Fram kemur að sorp sem fyrirhugað er að endurvinna í jarðgerðarbúnaði verði eftirfarandi: gras, mold og annar jarðvegur, lauf, smærri greinaafklippur, hluti dagblaðapappírs og pappa sem til fellur, önnur „hreini“ efni, útrunnin ópökkuð matvæli svo sem brauð, grænmeti og ávextir.

Fram kemur að úrgangur sem urðaður verður á nýju urðunarsvæði verði eftirfarandi: aska frá sorpbrennslunni, múrbrot, flísar og gler, sandur og mól frá götusópun, hreinlætistöki, salerni og vaskar, jarðvegsuppgröftur sem nýttur verður sem hluti yfirbreiðsluefnis og meginhluti úrgangs sem kemur frá niðurrifi húsa.

Fram kemur að málmar verði fluttir til endurvinnsluaðila á höfuðborgarsvæðinu.

4.1.2 Sorpbrennsla og endurvinnsla úrgangs

Í matsskýrslu kemur fram að varmaendurvinnslukerfið samanstandi í aðalatriðum af brennsluofni með for- og eftirbrennslurýmum þar sem brennt er við yfir 850 °C auk þess sem afgasketill verði notaður til að ná varmaorku úr afgasi brennsluofnsins. Móttaka sorps verði útfærð á þann máta að sorp verði losað beint úr sorpbifreið í forbrennsluhólf án þess að starfsmaður þurfi að moka sorpinu til. Þá verði afmarkað geymslurými við stöðina fyrir birgðajöfnun úrgangs þannig að geyma megi tiltekna efnisflokk, s.s. hjólbarða, landbúnaðarplast, timbur og annað slíkt efni. Allt sorp sem hefur í för með sér lyktarmengun verði losað beint inn í brennslukerfið án geymslu.

Fram kemur að hægt sé að auka afköst brennslukerfisins með viðbótareiningum, t.d. ef fjölgar í sveitarfélaginu eða ef afkastapörf vex af öðrum orsökum.

Fram kemur að bruni í ofni verði í loftsveltu umhverfi og brennsluefnið sé ekki hreyft til við brennsluna sem valdi því að lágt rykinnihald verði í afgasi frá ofninum og því sjáist ekki reykur úr reyk háf, aðeins hitamistur. Þar sem viðverutími brennsluefnis í kerfinu sé mikill náist mjög góð útbrennsla á brennanlegu efni.

Fram kemur að varmaorkan sem næst úr afgasi brennsluofnsins verði nýtt til upphitunar sundlaugarinnar á Patreksfirði, af rekstraraðila til upphitunar á m.a. húsnæði og í fjarvarmaveitu Orkubús Vestfjarða á Patreksfirði. Þessi nýting varmaorkunnar muni draga úr brennslu svartolíu sem notuð er við framleiðslu hluta af varmaorku fjarvarmaveitu á Patreksfirði.

4.1.3 Urðun ösku og óendurvinnanlegs úrgangs

Í matsskýrslu kemur fram að aska frá brennslukerfinu sé nánast án lífrænna efna og treguppleysanleg. Askan verði fjarlægð úr brennsluofni með sérútbúinni iðnaðarryksugu og losuð í lokaða gáma til uppsöfnunar áður en hún verði flutt til urðunar. Auk ösku frá brennslukerfinu muni óendurvinnanlegur úrgangur verða urðaður á nýjum urðunarstað með sama fyrirkomulagi og við urðun öskunnar.

Hentugasti urðunarstaður er talinn vera þar sem nú er safnsvæði fyrir brotajárn á Patreksfirði í Vatneyrarhlíðum utan við Vatneyri. Mjög lítið landsvæði þurfi undir starfseminna og bent er á að búið sé að raska umræddu svæði með söfnun brotajárns til áratuga án þess að hirt hafi verið sérstaklega um losun olíu, rafgeyma og annarra spilliefna. Auk þess sé núverandi urðunarsvæði og brennsluþró í hlíðinni ofan við svæðið.

4.1.4 Lífræn endurvinnsla

Í matsskýrslu kemur fram að með jarðgerð sé mögulegt að vinna ýmsa flokka lífræns sorps. Lífrænum úrgangi sé hlaðið í sérstakan jarðgerðarbúnað þar sem hann sé tættur niður í smærri einingar og honum blandað saman og látið lofta um hann eftir ákveðnu verklagi. Fram kemur að niðurbrotsferlið taki um 2-4 vikur og leiði af sér moldarkenndan, dökkleitan massa sem nýta megi sem jarðvegsbæti, þ.e. moltu. Moltan verði aðallega notuð sem topplag við uppgræðslu við væntanlegt urðunarsvæði. Fram kemur að ætlunin sé að auka lífræna endurvinnslu í áföngum,

þannig að lífrænn úrgangur frá heimilum verði síðar flokkaður frá öðrum úrgangi og hann jarðgerður.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að ekki sé gerð grein fyrir því hvernig meðhöndla skuli þann fiskúrgang sem fellur til og þarf að farga.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að vinnsla fiskúrgangs sé ekki hluti þess verkefnis sem um er fjallað í matsskýrslu. Fiskúrgangur frá fyrirtækjum í Vesturbyggð sé unninn í fiskimjölsverksmiðjunni á Bíldudal. Um þessar mundir sé einnig verið að reisa mjölverksmiðju á hafnarsvæðinu á Patreksfirði þar sem fiskúrgangur verði unninn. Því sé framtíðarfarvegur fyrir hendi fyrir allan þann fiskúrgang sem til falli í sveitarfélaginu.

4.1.5 Meðferð spilliefna

Í matsskýrslu kemur fram að tekið verði við olíuúrgangi í lokuðum umbúðum og rafgeymum á gámasvæðum og það flutt í spilliefnamóttöku sem verður í endurvinnslustöðinni. Engum spilliefnum verði fargað þar en efni sem flokkast sem spilliefni, samkvæmt gildandi reglugerð, verði skráð í móttöku og komið fyrir í viðurkenndum ílátum til flutnings til viðurkenndra aðila.

4.1.6 Meðferð og endurvinnsla brotamálma

Í matsskýrslu kemur fram að brotamálum verði safnað í brotamálmsgáma og verði sameinað úr þeim í sjóflutningsgáma við endurvinnslustöðina á Patreksfirði og þeir fluttir sjóleiðis til höfuðborgarsvæðisins til losunar á athafnasvæði endurvinnsluaðila. Í endurvinnslustöðinni verði tekið á móti bílhræjum, spilliefni hreinsuð úr þeim og þau undirbúin fyrir flutning með öðru brotajárni.

4.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG

4.2.1 Landnotkun

Í matsskýrslu kemur fram að núverandi brennsluþró, urðunarsvæði og brotajárnsgrýfja, um 2 ha svæði, eru í Vatneyrarhlíðum utan við Vatneyri í Patreksfirði. Lögð verður af sorpvinnsla og -geymsla á þeim svæðum sem nú eru í notkun að undanskildu um 1600 m² svæði sem fyrirhugað er að nýta sem urðunarsvæði fyrir ösku og óendurvinnanlegt efni. Niðri á Vatneyri er fyrirhugað að koma fyrir endurvinnslu og sorpbrennslu á svæði sem skilgreint er sem iðnaðarsvæði á aðalskipulagi og kemur til greina að nýta Straumneshús, Bræðsluna eða byggja á lóð við hlið Straumneshússins.

Í umsögn Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða kemur fram það álit að veruleg bót verði af fyrirhugaðri framkvæmd og sérstaklega beri að fagna að með tilkomu hennar verði möguleiki að uppfylla ákvæði reglugerðar nr. 609/1996 um meðferð umbúða og umbúðaúrgangs.

Í umsögn Náttúruverndar ríkisins er lögð áhersla á að ljúka þurfi skipulagningu svæða vegna fyrirhugaðrar starfsemi og þar verði tekið fullt tillit til eðli starfseminnar.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að fáist tilskilin leyfi fyrir framkvæmdinni verði skipulags- og hönnunarvinnu hraðað eins og mögulegt er.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að brýnt sé að tryggja að aðflutningsleiðir fyrir sorpbrennslustöð verði aðskildar frá flutningsleiðum til og frá matvælavinnslu.

Í svörum framkvæmdaraðila er bent á að fiskvinnslufyrirtækin á Vatneyri séu að mestu staðsett norðanmegin á Eyrinni þ.e. á hafnarsvæðinu, en fyrirhuguð sorpbrennsla og endurvinnsla verði staðsett á suðurhluta Eyrarinnar.

Meginflutningsleið til og frá matvælavinnslu sé því um höfnina og þaðan um Þórsgötu. Flutningsleið til og frá sorpbrennslu og endurvinnslu muni verða um þann hluta Aðalstrætis sem er á sunnanverðri Eyrinni og þaðan um Strandgötu neðan við byggðina á Patreksfirði. Því sé um aðskildar meginflutningsleiðir að ræða. Fyrirhugað sé að nota lokaða sorphirðubifreið við söfnun og flutning sorps. Einnig muni losun sorps úr bifreiðinni fara fram innanhúss.

4.2.2 Hávaði

Í matsskýrslu kemur fram að hávaðamengun frá sorpbrennslunni ráðist nær eingöngu af hljóðstyrk frá blásurum brennslukerfisins. Uppgefinn hljóðstyrkur í 1,5 m fjarlægð frá búnaðinum sé um 66-75 dB(A). Hljóðstyrkur verði langt innan reglugerðar um hámarksstyrk hljóðs á iðnaðarsvæði þar sem brennslukerfið verði staðsett í lokuðum vélasal.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins er bent á að ekki komi fram í matsskýrslu hvernig hávaði muni verða í næsta nágrenni og í íbúðarbyggð. Farið er fram á að framkvæmdaraðili láti óháðan aðila gera skoðanakönnun á áhrifum hávaða á starfsmenn og íbúa á svæðinu og í nágrenninu. Komi í ljós óþægindi af hávaðanum beri starfsleyfisveitanda að gera þá kröfu til framkvæmdaraðila að hann geri úrbætur í samræmi við ákvæði reglugerðar um hávaða.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að samkvæmt reglugerð nr. 933/1999 um hávaða sé þess krafist að hámarksstyrkur hljóðs á skipulögðu iðnaðarsvæði, eins og hér um ræðir, sé innan við 70 dB(A). Brennslukerfið verði staðsett í lokaðri einangraðri byggingu m.a. með tvöfalt gler í gluggum. Styrkur hljóðs utan við stöðvarvegg verði langt innan við þau mörk sem krafist er. Innandyra muni stjórnrymi og starfsmannaaðstaða verða í rýmum aðskildum frá vélasal stöðvarinnar. Ennfremur sé í samræmi við ábendingu Hollustuverndar gert ráð fyrir að leita liðsinnis fagaðila og/eða Vinnueftirlits ríkisins, varðandi hljóðmengun frá búnaði sorpbrennslunnar og hvernig draga megi úr henni eins og frekast er unnt.

4.2.3 Loftmengun

Í matsskýrslu kemur fram að styrkur mengunarefna, þ.e. ryks og kolmónoxíðs verði langt undir þeim kröfum sem gerðar eru í reglugerð um mengunarvarnir strax við stöðvarvegg sorpbrennslunnar. Ekki verði fullyrt nákvæmlega um hver væntanlegur styrkur klörgass í útblæstri verði en óhugsandi sé að hann verði yfir þeim mörkum sem notast er við í loftdreifingarspá sem gerð var fyrir framkvæmdaraðila. Lagt er til að í starfsleyfi verði hámarksinnihald mengunarefna í útblæstri stöðvarinnar takmarkað enn frekar en kveðið er á um í reglugerð um brennslustöðvar. Hámarksinnihald ryks í útblæstri verði þannig takmarkað við 100 mg/Nm³ í stað 200 mg/Nm³ og hámarksinnihald kolmónoxíðs verði takmarkað við 50 mg/Nm³ í stað 100 mg/Nm³. Fram kemur að loftmengun af völdum olíubruna muni dragast saman með tilkomu framkvæmdarinnar og áhrif framkvæmdar á loftgæði muni almennt verða mjög jákvæð þar sem eldri og ófullkomnari aðferðir við úrgangsförgun verði aflagðar.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að fyrirhuguð staðsetning sorpbrennslustöðvarinnar sé þannig að hún uppfylli ekki ákvæði í 2. mgr. 16. gr. reglugerðar nr. 805/1999 um úrgang, þar sem kveðið er á um 500 m lágmarksfjarlægð söfnunar- og móttökustöðva frá íbúðarbyggð, skólum, matvælaframleiðslu- og sölustöðum. Ljóst sé að undanþágu ráðherra frá settum fjarlægðarmörkum sé þörf til að mega reka sorpbrennslustöð á þeim stað sem hún er fyrirhuguð. Æskilegt sé að jarðgerð lífræns úrgangs og geymsla á úrgangi til brennslu fari fram þar sem hægt er að uppfylla fjarlægðarmörk. Bent er á að í framtíðinni geti aðrar endurnotkunar- eða endurvinnsluleiðir en brennsla verið betri kostur fyrir umhverfið, t.d. við endurvinnslu

rúllubaggaplasts, dekkja og umbúðargangs. Rekstrarforsendur fyrir sorpbrennslustöð kunnir að breytast með tilkomu skilagjalds á t.d. dekk og umbúðir.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að fyrirhugað sé að jarðgerð lífræns úrgangs fari fram í lokuðum búnaði með síu sem tryggir lyktarlausa vinnslu þessa efnis. Einnig að aðeins sé óskað eftir leyfi til geymslu úrgangs sem ekki hefur í för með sér lyktarmengun t.d. hjólbarða, vörubretti, landbúnaðarplast og annað þess háttar. Brennsla annars úrgangs muni fara fram strax að lokinni losun úr söfnunarbifreið í forbrennslurými. Verði þess krafist að jarðgerð og birgðageymsla fyrir sorp, sem ekki hefur í för með sér lyktarmengun, verði annars staðar en væntanleg sorpbrennsla og endurvinnsla skapi það mikið óhagræði við rekstur og talsvert aukinn fjárfestingar- og rekstarkostnað. Einnig sé vert að íhuga til hvers ætti að nota fullkominn jarðgerðarbúnað með vélrænni umloftun og síukerfi ef ekki má nota búnaðinn, nema með sömu fjarlægðatakörkunum og um ræðir fyrir lyktandi jarðgerð.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að styrkur mengandi efna í lofti kringum sorpbrennslustöðina minnki allverulega þegar skorsteinninn verður hærri en 25 m. Dreifing og þynning á útblæstri sé háð útstreymishraða útblásturslofts sem sé um 10 m/s reiknað út frá þeim upplýsingum sem koma fram í matsskýrslu. Bent er á að í starfsleyfi fyrir brennslustöðvar geri Hollustuvernd ríkisins hins vegar kröfu um að sá hraði sé minnst 15-20 m/s.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ljóst sé að aukinn gashraði úr reykfák og hæð hans hafi veruleg áhrif á dreifingu útblásturs. Gert hafi verið ráð fyrir að gashraði yrði 10 m/s en ekkert sé því til fyrirstöðu að auka hann með þrengingu efst á reykfák til að koma til móts við kröfur Hollustuverndar ríkisins. Eðli málsins samkvæmt hafi hæð reykfáks veruleg áhrif á dreifingu útblásturs og ef til vill sé eðlilegt að skorsteinn verði 20 - 25 metra hár þar sem stöðin verði staðsett í byggð.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að sorpbrennslustöð af þessari gerð uppfylli kröfur varðandi útblástur í dag en magn klörgas og ryks í útblæstri muni fara verulega yfir viðmiðunarmörk í nýrri tilskipun Evrópusambandsins nr. 2000/76/EC um sorpbrennslu, sem hefur tekið gildi. Sorpbrennslustöðvar eigi samkvæmt henni að uppfylla kröfur varðandi útblástur frá og með 28. desember 2005 og reikna megi með að hún verði þá komin til framkvæmda héraðs. Þetta hafi í för með sér samfelldar mælingar á útblæstri frá og með árinu 2006.

Í umsögn Náttúruverndar ríkisins kemur fram það álit að ekki virðist mikil ástæða til að óttast að mengun verði umfram það sem leyfilegt er frá sorpbrennslunni. Nauðsynlegt sé að fylgst verði vel með mengun frá brennslunni, lögð áhersla á að heilbrigðisyfirvöld tryggja að mengun frá sorpbrennslu verði eins lítil og mögulegt er og að strax verði hugað að því að uppfylla mengunaryrnir í samræmi við nýjar kröfur Evrópusambandsins.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að undirbúningur að því að koma til móts við nýja tilskipun Evrópusambandsins vegna brennslu sorps sé hafinn og að fyrirhugað sé að halda áfram þeim undirbúningi með það að markmiði að koma upp nauðsynlegum búnaði þegar kröfur um það taki gildi. Hvað varðar búnað til hreinsunar á útblæstri og frárennsli frá væntanlegri brennslustöð í Vesturbyggð hafi verið skoðaðir nokkrir möguleikar og sé í öllum tilvikum um að ræða vothreinsibúnað. Í nýju brennslutílskipuninni sé þess krafist að hámarksinnihald ryks í útblæstri sé ekki meira en 10 mg/Nm³ og er því ljóst að hreinsibúnað þurfi alla jafnan til að ná því marki, sem og vegna annarra mengunarefna. Lágt rykinnihald í útblæstri þess brennslukerfis sem fyrirhugað er að nota geri hreinsun afgangssins þó tiltölulega auðveldu samanborið við afgang frá kerfum með hátt rykinnihald.

Fram kemur að það sé von framkvæmdaraðila að yfirvöld stilli í hóf þeim kröfum sem þau hafa vald yfir samkvæmt ofangreindri tilskipun. Yfirvöldum hvers aðildarríkis um sig sé í sjálfsveld sett hvort þau geri kröfu um mælingu HCL og HF í útblæstri en búnaður til þessa sé mjög dýr. Bent er á að tæki til mælinga á brennsisteinsdíoxíði í útblæstri séu mun einfaldari og ódýrari en jafnframt sé brennisteinsdíoxíð torleysanlegra en klórgas. Þar af leiðir að ef niðurstöður mælinga bendi til viðunandi hreinsunar á brennisteinsdíoxíði úr afgangi megi með viðunandi nákvæmni treysta því að svo sé einnig um klórgas.

Fram kemur að í forhönnunarhugmyndum sem kynntar hafi verið í matsskýrslu hafi í öllum tilvikum verið gert ráð fyrir að reykhreinsikerfi yrði bætt við í seinni áföngum. Endanleg útfærsla þess liggja ekki fyrir, en um sé að ræða vel þekkt tæki og því ekki ástæða til að ætla að vandkvæðum verði bundið að útfæra fullnægjandi kerfi til þessa.

Í athugasemd Odda hf. kemur fram að nálægð sorpbrennslunnar við matvælavinnslu Odda hf. geti skaðað hráefni til vinnslu og afurðir eftir vinnslu þeirra og ímynd matvælavinnslu í huga neytenda geti haft neikvæð áhrif á viðskipti. Einnig geti komið til hertra krafa eftirlitsaðila með matvælavinnslu og forsendur í matsskýrslu gætu reynst rangar þannig að síðar komi í ljós meiri mengun frá sorpbrennslunni en fram kemur í matsskýrslunni. Fram kemur að ef sorpbrennsla á að verða ásætlanlegur kostur í nágrenni fiskvinnslu Odda hf. verði að koma til ítrustu mengunarvarnir við söfnun og vinnslu sorps, s.s. að óunnið og unnið sorp verði ávallt í lokuðu rými, skorsteinn verði a.m.k. 30 m hár og staðsetning sorpbrennslu verði a.m.k. í 250 m fjarlægð frá fiskvinnslustöð.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram samningar geti líklega náðst um kaup á húsnæði Bræðslunnar á Patreksfirði, sem er staðsett fjærst fiskvinnslufyrirtækjunum á Vatneyri og í um 250 metra fjarlægð frá húsnæði Odda. Við Bræðsluna sé 25 metra hár skorsteinn sem virðist vera í vel nothæfu ástandi og geti hann því væntanlega nýst fyrir sorpbrennsluna með nokkrum lagfæringum. Ekki sé ástæða til að ætla að hráefni eða afurðir vinnslunnar skaðist af völdum sorpbrennslunnar þar sem brunni sorps í brennslukerfinu eigi sér stað við fullkomnar aðstæður sem hefur í för með sér lágt innihald mengunarefna í útblæstri. Sé notaður 25 metra hár skorsteinn megi ætla að þynningarsvæði útblásturs sé að mestu eða öllu leyti utan aðstöðu fiskvinnslufyrirtækja á Vatneyri. Ekki sé fyrirhugað að geyma lyktandi sorp í starfsaðstöðu endurvinnslu og sorpbrennslunnar svo af því muni ekki hljótast nein mengun. Öll vinnsla og meðferð sorps muni fara fram í lokuðu húsrými, einnig muni útblástur frá sorpbrennslunni verða gagnsær og lyktarlaus. Bent er á að fá sorpbrennsla og starfsleyfi, þá liggja jafnframt fyrir að hún muni missa það leyfi ef hún verður ekki fær um að uppfylla þær kröfur sem til hennar eru gerðar.

Í athugasemd Orkubús Vestfjarða kemur fram að hlutfall olíu í varmavinnslu fyrir hitaveituna á Patreksfirði hafi verið um 9% á árunum 1990-1999. Endurvinnsla varma úr sorpi geti því aðeins komið í stað lítils hluta olíunotkunarinnar, ef til vill um 15-25% af henni. Engar upplýsingar komi fram um afl og orkuframleiðslu sorpbrennslunnar og sé því ekki hægt að segja til um þetta með neinni nákvæmni. Þetta jafngildi því að um 9% af varmavinnslu sorpbrennslunnar hefðu komið í stað varmavinnslu úr olíu en 91% af varmavinnslu sorpbrennslunnar hefðu komið í stað varmavinnslu úr rafmagni.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að athugasemd orkubússtjóra Vestfjarða um magn svartolíunotkunar Orkubús Vestfjarða vegna fjarvarmaveitunnar á Patreksfirði eigi við rök að styðjast samkvæmt þeim tölum sem kynntar eru í athugasemdinni. Bent er á að þetta breyti þó í engu því að draga muni úr útblæstri frá brennsluferlum

við fyrirhugaða framkvæmd og langmest þeim þáttum útblásturs sem skaðlegastir eru gagnvart lífríkinu og íbúum sveitarfélagsins.

4.2.4 Mengun vatns- og jarðvegs

Í matsskýrslu kemur fram að í Vatneyrarhlíðum sé núverandi brennslubrú og urðunarsvæði og þar hafi verið safnað brotajárni í áratugi sem verði fjarlægt ásamt þeim spilliefnum sem enn eru þar. Urðun ösku og óendurvinnanlegs úrgangs á nýjum urðunarstað muni lítil áhrif hafa á vatn, vegna þess hve efnið sé treguppleysanlegt og stöðugt. Ekki verði urðað lífrænt efni á staðnum vegna mengunarhættu af sigvatni. Sigvatni frá nýja urðunarstaðnum verði safnað saman og því veitt út í læk sem rennur norðvestan við staðinn. Í lækinn safnist nú þegar sigvatn frá eldra urðunarsvæði og ætla megi að svo verði áfram. Gert er ráð fyrir að draga muni úr mengun hans. Þá verði sigvatni frá gamla urðunarsvæðinu safnað saman ofan nýja urðunarsvæðisins til að minnka vatnsrennsli í gegnum svæðið, sem draga muni úr sigvatnsstreymi frá því.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að nokkrar lindir sé að finna fyrir neðan fyrirhugaðan urðunarstað og fyrir ofan byggð. Ekki komi fram í matsskýrslu hvaða ráðstafanir séu fyrirhugaðar til að koma í veg fyrir frekari mengun þessa vatns. Nauðsynlegt sé að vatnssýni verði tekin áður en starfsemin sem hér um ræðir hefst.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ætlunin sé að leggja tvö aðskilin kerfi til söfnunar sigvatns. Annað kerfið muni hafa það hlutverk að taka við vatni sem kemur fram úr lindum ofan við brotajárnssvæðið og sé því fyrirhugað að leggja það í efri jaðar urðunarsvæðisins. Hinu kerfinu sé ætlað að safna sigvatni frá nýjum urðunarstað og sé því fyrirhugað að leggja það í neðri jaðar svæðisins. Bent er á að brotajárnssvæðið sé staðsett á þéttari jarðlögum en aurkeilan þar sem núverandi urðunarstaður er staðsettur. Ætla megi að viðunandi botnþétting sé fyrir hendi á brotajárnssvæðinu einkum ef tekið er tillit til eðlis og magns þess efnis sem fyrirhugað er að urða á staðnum. Fyrirhugað sé að vinna að hönnun þessara kerfa í samvinnu við Hollustuvernd ríkisins en ekki hafi verið talið ráðlegt að leggja í þann kostnað fyrir mat á umhverfisáhrifum.

Í umsögn Náttúruverndar ríkisins kemur fram að við framkvæmdirnar gefist tækifæri til að ganga frá sigvatnshreinsun í samræmi við væntanlegt starfsleyfi.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins kemur fram að við urðun á ösku sé fyrirhugað að nota svæði þar sem brotajárni hefur verið safnað saman og það geymt árum saman. Líklegt sé að þar sé um talsverða mengun að ræða sem nauðsynlegt sé að kanna með sýnatöku áður en ráðist verði í urðun. Gerð er athugasemd við að tíminn (5 ár) sem er fyrirhugaður til að rýma svæðið sé of langur m.t.t. áframhaldandi mengunarhættu af brotajárni. Vakín er athygli á óvissu um að 30 tonn af óvirkum úrgangi sem fyrirhugað er að urða á svæðinu sé raunveruleg tala, þar sem fram komi í matsskýrslu að mælingar á sorpmagni í skilgreindum flokkum liggja ekki fyrir.

Í svörum framkvæmdaraðila er tekið undir ábendingar Hollustuverndar ríkisins varðandi sýnatöku og greiningu mengunar frá eldra urðunarsvæði og brotajárnssvæðinu eins og það er nú. Tekið er undir að 5 ára tími sem fyrirhugaður sé til rýmingar svæðisins sé full langur, en bent er á að brotajárnshaugurinn hafi safnast fyrir í a.m.k. 30-40 ár. Verulegur kostnaður sé því samfara að fjarlægja hauginn. Því sé farið fram á að sveitarfélaginu verði gert þetta verkefni viðráðanlegra með framangreindum aðlögunartíma.

4.2.5 Hættur

Í matsskýrslu kemur fram að almenningi verði ekki leyfður aðgangur að vélasal stöðvarinnar og að eingöngu þjálfaðir menn með viðhlítandi hlífðarbúnað muni

umgangast þann búnað sem þar verður. Ekki verði aukin hættu af sorphirðu eða sorpeyðingu fyrir vegfarendur. Brennslukerfi fylgi alltaf sprengihætta en hún sé þó ekki talin mikil. Í stöðinni verði tekið á móti spilliefnum sem geti m.a. verið eittraðir vökvar, olíuefni og hættulegur úrgangur. Þessi starfsemi muni væntanlega draga úr hættu fyrir almenning í sveitarfélaginu þar sem komið verður á fót sérhæfðri móttöku fyrir slík efni.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins er vakin athygli á því hvort æskilegt sé að taka á móti og geyma spilliefni í sama húsi og sorpbrennsla.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ekki sé fyrirhugað að safna fyrir miklu magni spilliefna við sorpbrennsluna heldur verði þau send með reglubundnu millibili til viðurkenndrar móttöku, t.d. Efnamóttökunnar í Reykjavík. Engin rök séu gegn því að hafa þessa afmörkuðu aðstöðu við sorpbrennsluna. Mikið hagræði sé af því að hafa aðstöðuna á sama stað og meginstarfsemina.

4.3 ÁHRIF Á NÁTTÚRUFAR

4.3.1 Jarðmyndanir og landslag

Í matsskýrslu kemur fram að heildaráhrif fyrirhugaðra framkvæmda á jörð og landslag verði jákvæð þar sem þær leggi af fyrri og ófullkomnari aðferðir. Framkvæmdirnar muni ekki raska ósnortnu landslagi þar sem umhverfisspjöll hafi þegar verið unnin á öllum þeim svæðum sem hafa verið notuð vegna sorpförgunar í Vesturbyggð.

4.3.2 Gróður og dýralíf

Í matsskýrslu kemur fram að fyrirhuguð framkvæmd muni hafa jákvæð áhrif á gróðurfar og muni hindra eyðingu jarðvegs á væntanlegu urðunarsvæði þar sem það muni verða grætt upp í áföngum. Einnig skapist með framkvæmdinni möguleikar til uppgræðslu og lagfæringa á þeim svæðum sem notuð hafa verið í tengslum við sorpeyðingu í Vesturbyggð fram til þessa. Meindýrum muni fækka í og við núverandi urðunarstaði, þar sem ekkert lífrænt efni verði urðað eftir að sorpbrennslan og jarðgerð verði tekin í notkun.

4.4 ÁHRIF Á MENNINGARMINJAR

Í matsskýrslu kemur fram að engar fornleifar séu á fyrirhuguðum framkvæmdarsvæðum og að engum menningarverðmætum sé stofnað í hættu með framkvæmdunum.

Þjóðminjasafn Íslands gerir ekki athugasemdir við framkvæmdina.

5. NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Sveitarfélagið Vesturbyggð hefur tilkynnt til athugunar, samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum, flokkun, endurvinnslu, brennslu og urðun úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð. Markmið framkvæmdarinnar er að koma sorpmálum sveitarfélagsins í gott horf og í samræmi við þær kröfur sem gerðar eru í lögum og reglugerðum um söfnun og förgun sorps héraendis. Framkvæmdin skiptist í þrjá megin þætti er varða förgun úrgangs, það er flokkun og endurvinnslu, brennslustöð og urðunarstað fyrir ösku og annan óendurvinnanlegan eða óbrennanlegan úrgang. Gert er ráð fyrir að flokkun, endurvinnsla og sorpbrennsla verði staðsett á Vatneyri á Patreksfirði en að urðunarstaðurinn verði í Vatneyrarhlíð utan Vatneyrar. Fyrirhugað er að hefja framkvæmdir á árinu 2001.

Forsendur uppsetningar brennslustöðvar eru þær að hægt sé að nýta varmaorku sem hún skapar. Staðsetning hennar er því háð tengimöguleikum við fjarvarmaveitu og sundlaug á Patreksfirði. Staðsetning utan byggðarinnar útilokar varmavinnslu vegna kostnaðar við lagnir og heildarlausn förgunar úrgangs yrði því óviðunandi.

Vegna nálægðar við íbúðarhverfi og matvælaframleiðslu þarf undanþágu umhverfisráðherra frá settum fjarlægðarmörkum, sem eru 500 m, í reglugerð nr. 805/1999 um úrgang, til að unnt sé að reka sorpbrennslu, -móttöku og -söfnunarstöð á þeim stað sem hún er fyrirhuguð og einnig urðunarstaðinn. Allir kostir á staðsetningu fyrir brennslu-, móttöku og söfnunarstöð sem kynntir eru í matsskýrslu eru innan þessara fjarlægðarmarka. Hins vegar er svokallað Bræðsluhús fjærst matvælavinnslu og íbúðarbyggð, það er um 250 m. Urðunarstaðurinn er í um 200 m fjarlægð frá íbúðarhúsum.

Í umsögn Hollustuverndar ríkisins er bent á að í starfsleyfi fyrir brennslustöðvar sé gerð krafa um að útblásturshraði lofts úr reykhlíf sé minnst 15-20 m/s. Einnig er bent á að styrkur mengandi efna í lofti kringum sorpbrennsluna minnki allverulega þegar reykhlífur er hærri en 25 m. Skipulagsstofnun telur að verði veitt undanþága frá fjarlægðarmörkum, kröfur Hollustuverndar ríkisins um útstreymishraða lofts úr reykhlífi uppfylltar og hæð reykhlífs a.m.k. 25 m hafi útblástur frá fyrirhugaðri sorporkustöð ekki umtalsverð umhverfisáhrif miðað við þær forsendur sem kynntar eru í matsskýrslu og frekari gögnum framkvæmdaraðila. Skipulagsstofnun leggur þó áherslu á að staðsetning sorpbrennslu í Bræðslunni sé bestí kosturinn vegna fjarlægðar frá fiskvinnslufyrirtækjum og íbúðarbyggð.

Skipulagsstofnun bendir á að framkvæmdaraðili verði að gera ráð fyrir að uppfylla ákvæði tilskipunar Evrópusambandsins 2000/76/EC um brennslustöðvar eigi síðar en í árslok 2005.

Í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila kemur fram að við jarðgerð verður notaður búnaður með loftsúu á útblæstri sem gerir vinnsluferlið nánast lyktarlaust. Allt sorp sem hefur í för með sér lyktarmengun við geymslu, t.d. almennt heimilissorp, verður losað beint í brennsluofn úr söfnunarbifreið og brennt strax. Staðsetning jarðvegsgerðar og birgðageymslu fyrir sorpbrennslustöð annars staðar hafi í för með sér óhagræði og aukinn fjárfestingar- og rekstrarkostnað. Skipulagsstofnun telur því ekki efni standa til þess að jarðgerð lífræns úrgangs og geymsla á úrgangi til brennslu fari fram á öðrum stað en við brennslustöð.

Skipulagsstofnun telur nauðsynlegt að áður en til framkvæmda komi á fyrirhuguðum urðunarstað verði, í samráði við Hollustuvernd ríkisins, könnuð mengun með sýnatöku þar sem brotajárni hefur verið safnað saman. Nauðsynlegt er einnig að taka sýni úr lindum á áhrifasvæði urðunarstaðarins áður en framkvæmdir hefjast til að kanna efnainnihald vatnsins. Áður en urðun hefst er nauðsynlegt að ganga frá lögnum til söfnunar sigvatns í samráði við Hollustuvernd ríkisins.

Hávaði frá framkvæmdinni á rekstartíma mun verða innan viðmiðunarmarka þar sem gert er ráð fyrir að sorpbrennslan verði í lokaðri og einangraðri byggingu. Skipulagsstofnun bendir á nauðsyn þess að akstursleiðir að og frá sorpbrennslu annars vegar og matvælaframleiðslu í nágrenni hennar hins vegar skarist eins lítið og kostur er.

Fyrirhuguð staðsetning endurvinnslu- og sorpbrennslustöðvar á Vatneyri er í samræmi við Aðalskipulag Patreksfjarðar 1988-2000. Verði ráðist í nýja mannvirkjagerð þarf að gera deiliskipulag. Urðunarsvæði er utan staðfests aðalskipulags Patreksfjarðar

1988-2000. Því þarf að breyta aðalskipulagi. Gera þarf deiliskipulag fyrir svæðið ef fyrirhugað er að reisa þar mannvirki.

Framkvæmdirnar eru framkvæmda- og byggingarleyfisskyldar samkvæmt skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 m.s.br. og starfsleyfisskyldar samkvæmt rgl. nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun.

Niðurstaða

Á grundvelli gagna framkvæmdaraðila lögðum fram við athugun, umsagna, athugasemda og svara framkvæmdaraðila við þeim fellst Skipulagsstofnun á flokkun, brennslu og urðun úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð. Fallist er á staðsetningu brennslustöðvar á þeim þremur stöðum sem kynntir eru að því tilskyldu að reykháfur verði a.m.k. 25 m hár, hraði lofts upp úr honum a.m.k. 15 m/s og hönnun brennslustöðvarinnar geri ráð fyrir að hægt sé að uppfylla ákvæði tilskipunar Evrópusambandsins 2000/76/EC um brennslustöðvar fyrir árslok 2005. Áður en framkvæmdir hefjast þarf að liggja fyrir undanþága frá fjarlægðartakmörkum samkvæmt reglugerð nr. 805/1999 um úrgang.

6. ÚRSKURÐARORÐ

Í samræmi við 11. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram samkvæmt 10. gr. sömu laga af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu ásamt umsögnum, athugasemdum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Með vísun til niðurstöðu Skipulagsstofnunar sem gerð er grein fyrir í 5. kafla þessa úrskurðar er fallist á fyrirhugaða flokkun, brennslu og urðun úrgangs á Patreksfirði fyrir Vesturbyggð eins og henni er lýst í framlögðum gögnum framkvæmdaraðila, með fyrirvara um að undanþága verði veitt frá fjarlægðartakmörkum samkvæmt reglugerð nr. 805/1999 um úrgang.

7. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 12. gr. laga nr. 106/2000 má kæra úrskurð Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 4. maí 2001.

Reykjavík, 28. mars 2001.

Stefán Thors

Hólmfríður Sigurðardóttir